

Страхование шъхъаIэу щытыгъ

Адыгэ Республика́м и Къэралыгъо Совет — Хасэм тигъуасэ зэхэсигъо илагъэм хэлэжьагъэх АР-м и Лышьхъэу Тхъакүщынэ Аслъан, Премьер-министрэй Къумпыл Мурат, Адыгейм и Апшъэрэ хыкүм и Тхъаматэу Трахъо Аслъан, прокурор шхъялэу Василий Пословскэр, республикэм и Конституционэ хыкүм и Тхъаматэу Лышхъэтыкъо Аскэр, федеральнэ ыккыи республикэ къулыкъухэм, ведомствэхэм япащэхэр, нэмыхылхэри. Зэхэсигъор зэраачгы Парламентым и Тхъаматэу Владимир Нарожнэмрэ аш игуадзэу Іещэ Мухъамэрэ.

ыгъэрэзэхэрэп. Пчэдыжымы сыхатыр 9-м къыщегъягъэу мафэм сыхатыр 12-рэ такьике 45-минэс полис къыдээыхы зышлонгыу «Росгосстрахым» екло-ллагъэхэм ашыщэу фэло-фашлэрэ зыфагъяцаклэрэр нэбгыри 3 нынэп. Зинаасып къыхы, чээзүүр къызынэссыгъэр кабинетым зычахъэклэ, аш ытын фээ ахъщэм daklou страховкэ зэфэшь хъафхэр «къыпашлэх». Сомз мини 7 — 8 ытын фаемэ, зэклэ зэхэубытагъэу сомэ мин 20-м клахъэу къыхэкы. Аш нэмыкш, полис нэпцлхэр тикъэралыгъю бэу къыэрэзщеклокыхэрэм игумэкыигъуи къэгущылагъэхэм къыхагъэшыгь. Страховой компаниехэм ахъщэр зэрштэцтийр дэгъюу ашшэ, ау гьогум къытхехүхъэгъэ хуульэ-шлагъэм хэфэгъэ водителым истраховкэ къызэкигъяжэктожынам паец къинигъуабхэхэм яулээ.

АР-м хэгээгүй клоц иофхэмкээ и Министерстве илофышлэү Мамыекъо Казбек кызыэрлия-гъэмкээ, гьогу-патруль кыулы-къум илофышлэхэм машинэм ис-водителъир кызыагъеуцикъиэ, апэ-зыкъэупчилэхэрэр страховой по-лисыр ары. Ау, непэ гумэкы-гьоу щылэхэм къахэкыкъиэ, ахэм ащыщыбэхэм ар къыдахыжын альэкыырэп. Чынышээ зэрлэхэр къагурэо, ау хэбзэгъеуцигъэм

къызэрэдильтүтэу, тазыр атынан
ралъхан фаеу мэхъу. Арыштын
мыг гумэкыгъор псынкілүү дэгээ
зыжыгъяным махъанашуу иштэй.

— Страховой компанииехэр зэрэтишыклагъэхэм щэч хэлъэп ау непэ ахэм явшьэрильхэр зэрагъэцаклэрэм упчлабэ кье гъэуцу. Дээу *лоф* ашлэ, цыф хэм яфэло-фашихэр зэрифэ шууашэу агъэцаклехэрэп. Аш фэдэ фыштыкээм тэри тигъэ разэрэп, арышь, пстэуми тызз гъусэу хэклыплэ къэдгьотын фае, — къыгуагь Тхъаклыщын Аслъан.

Мы йоғыгъом епхыгъэ гумэй кыгъохэр дэгъэзыхыгъэ зэрхэгчдээ, унашьоу ашиг тэгэхэр зэрагъэцак! Ерээм джыри зэ тегущын! Энхэу депутат хэм зэдштагь.

«Правительственнэ сыхаатым» кыдыхэлъятағъэу Адьгейим ит гидротехническэ пэсэ уальэхэм язитет зыфэдэм псыкыиуным пэуцужынхэм зээрэфхэзэвирхэм къэзэрэугъо игъэхэр нэүжким тегущылагъэх Тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икъэх ухъумэнкэ ыкли чычлэгь ба иныгъэхэмкэ республикэм щык Гээлорышлаплэм ипащэу Сергей Колесниковым кызыэрриуда гъэмкэ, республикэм псыхуул 130-м ехъу ит. Регионам инах хыбэр къущхъэм лэблагъэх

зэрэштыйм къыхэкык!э псы-
къиуным ищынагьо сыдигүү
къеуцу. Ильэс къэс аш зэра-
рэу къыхырэр сомэ милли-
они 150-м ехъу. Мыщ фэдэ
тхъамыклагъохэр къэмыхуунхэм,
псэуплэхэр, цыфхэр къеухуу-
мэгъэнхэм афэш! мы аухыре
ильэсхэм Адыгейим щызэшшуа-
хыгъэр мак!эп. Зэк!эмки аш
сомэ миллиардым ехъу пэлүа-
гъэхъагь. Іэпылэгъум ишшуагъэклэ

псыхъохэр аукъэбзынхэ, нэпкъ-хэр агъэпытэнхэ альэкыгь. Мы тофшлэнир непи лъагъекуатэ. Краснодар псыубытыпэр щынэгъончъэу гъефедэгъеним пае 2009-рэ ильэсэым къышу-лагъэу федеральнэ гупчэм сомэ миллион 450-м ехъу къитүпшыгь, зищыкIэгъэ лъэн-ныкъохэм мылькур апэуягъахьэ. 2016-рэ ильэсэр къизи-хъагъэм щегъэжъагъэу тофшлэнхэм сомэ миллион 14,6-рэ етекюдагь. Шапсыгъэ псыубытыпэр джырэ уахътэм агъэцэкIэжы, ашт ашхыгъэ тофшлэнхэр 2017-рэ ильэсэым аухынхэр аланафо.

Депутатхэр рахьухъэгээ за-
конопроект пстэуми атегүшьла-
гъэх, хэбзэгъяацуугъэхэр аш-
тагъэх. Ахэм аацыщых законо-
проектхэй «2015-рэ ильэсэымкээ
АР-м иреспублике бюджет
зэрагъяацэллагъэм ехыллагь»,
«2015-рэ ильэсэымкээ Адыгей-
им шлоцл зимиыэ медицинэ
страхованиемкээ и Чыпилэ фонд
ибюджет зэрагъяацэллагъэм ехыл-
лагь» зыфилохэрэр, Адыгейим
изаконхэй «АР-м имуниципаль-
нэ күүлыкыу ехылыгь», «АР-м
и Ултыжлуу-Лтыйтэко палатэ ехы-

ТХЬАРКЬОХЬО Адам.
Сурэхтэр А. Гусевым ты-

Зэлъашэрэ тхактоу Мэшбэшэ Исхъакъ къызыхъугъэр ильэс 85-рэ хъугъэ

Непэ тикъалэ ихъакіх Темир Кавказым имызакъоу, зэрэ Урысыеу щызэльашэрэ тхакто цэрилохэр, литературнэ критикхэр, общественнэ юфышэхэр, политикхэр. Ахэр ильэсыбэ хъугъэ Исхъакъ иныбджэгъух, итвorchествэ оссихо фэзышыре цыфых.

Тхактом адигэ литературэм имызакъоу, зэрэ Урысыеу иллитературэ хэжъоныгъэу фишыгъэм пае орденэ «Хэзэгум ыпашхэ гэхъагъэу щири-лэхэм апае» зыфиорэм ия II-рэ, я III-рэ ыкчи я IV-рэ степеньхэр зилэр, «Лъэпкхэм язэкъошныгъ» зыфиорэм орденыр, медалэу «Адыгеим и Щитхъузех», а I-рэ степень зилэ дышье медалэу «Пшизэ шьолтыр хэхъоныгъе егъашыгъэнэм иахъышо зэрэхишыхъагъэм пае» зыфиорэр кыфагъешшошагъэх. Мамырнгъэмэрэ зэкошныгъэмэр ягъэтийнкэ общестьнен юфшэнэм илахъышоу хишыхъэрэм пае «Мамырнгъэм иухумакly» зыфиорэ дышье медалыр къыратыгъ, щитху дышье тамигъэу «Общественное признание» зыфиорэр Урысые лъэнкь фондым кыфигъешшошагъ.

Непэ тхакто цэрилох кыфэгушоштых, итвorchествэ тэфэрэ уасэ кыфа-шыщт. Тэ ильэс зэфэшхъафхэм цыф цэрилохэм Мэшбашэм кыралолагъэхэтигу къедгээкъижьгэх.

Сергей МИХАЛКОВЫР. (2001-рэ ильэс, мэльяльфэгъу маз):

— Ныбжыкылэгъу ильэсхэр сигуапэу сагу къэлкыжых. А зыфэдэ къэмыхъугъэ адигэ-чекесэу, Мэшбашэ Исхъакъ синьбожжэгъухэм пытэу ахууцагъ. Я 50-рэ ильэсхэр ар эзстудентым кыщегъэжьагъэу сэшэ. Сишихъэгъусу Наталья Кончаловскаям кээлэ ныбжыкылэ зэчийнхо зыхэлль усактор хильэгъогъагъ. Сэры тхактохэм я Союз хэхъанэу рекомендацие езытыгъэри.

Джы мары ишибилей къэсигъ — ильэс 70-р лъэгэлэ дэгъу блэгъэгъэм ухэлъэжьынымкэ. А ильэсхэм поэзиери Экыб ымышилэу Мэшбашэр романист ин хъугъэ. Урысые ыкчи ежэс ильэткь ятарихъ елъыкэлэ фырилэр художественне шууашэ зыщыгъ тарихъ шынкыланэ фэхъугъ. Ар Урысые, ац щынсэурэ лъэнкъэми афэгумэкырэ цыф.

Щынэгъэм къыхихыгъэ акылым ишыагъекэ къэралыгъо ыкчи общестьнэ-политическэ цыпээ мысныкэхэм

Итвorchескэ псынэкээчъ мычъэкъонэу...

Адыгеим, Къэбэртэ-Бэлькъарым, Къэрэшэ-Щэрджэсэм янароднэ тхактоу, СССР-м, РСФСР-м ыкчи АР-м якъэралыгъо премиехэр къызыфагъешшошагъэхэу, М. Шолоховым ыкчи Дунэе Адыгэ (Черкес) Ассоциацием яллитературнэ премиехэр къызэратыгъэхэу Мэшбашэ Исхъакъ къызыхъугъэр ильэс 85-рэ зэрэхъугъэр непэ игъэкотыгъэу республикэм щыхагъэунэфыкы.

уазэрэхэкыщтыр ешэ. Мэшбашэ Исхъакъ Урысые итхаклохэм я Союз ыкчи тхаклохэм ясоюзхэм я Дунэе со-обществэ хэтхэу анахъ шхъеклафэ зыфашилэ цыфхэм ащиц. Тхакто Ишэйасэхэу Кышикъо Алим, Кайсын Кулиевым, Расул Гамзатовым, Мустай

сыда пломэ ахэм янахыбэр къатхыхэрэм апчыжъэ шапхъэхэмкэлэ мэпсэух. Мэшбашэ Исхъакъ цыфхэм арилорэм, зэригъасэхэрэм фэдэу Ѣы.

Къадуфэ Хыачим. Къэбэртэ-Бэлькъар Республиком итхаклохэм я Союз ипаш:

|| — Адыгэ штуашэу черкескэр

Мэшбашэ Исхъакъ къыготых
М. Шолоховым ыпхьюу Мариерэ тхактоу
Арсений Ларионовынэрэ

Карим, Давид Кугультиновым ясатырэ ар пытэу хэууцагъ. Иныбжыкылэгъум фэдэу джыри чан, гумытсэф, итвorchествэ зэлэти, щынэгъээр шу ельэгъу. Дэгъум ыкчи лъэганэ уатегуузынэри къэптихынири сидигуу пынкэ. Ац гухахъо хэогъуатэ, ныбжыкылэгъум ильэс насынышохэм ыкчи творчествэ уакъыфагъээжь.

Хъашуцэ Мыхъамэт. Къэбэртэ-Бэлькъар Республиком къыщыдэхээрэ гээсетэу «Адыгэ пасалэм» иредактор шхъял:

— Сэ сицыхъэ тель Мэшбашэ Исхъакъ ильэткь апэрэ адигэ патриотэу, лъэнкъым иныбджэгъухэм ахэзыгъэхъорэ цыфхэу зэрэштэйм. П.И. Чайковскэм шу ыльэгъугъэ произведенияхэм яавторхэм заиуигъакицтыгъэп,

цыфхэм псынкэлэу къызэрэшижъэрэм фэдэу Мэшбашэ Исхъакъ итвorchествэ къэшэжъигъош. Адыгэ тхыльеджэм пае тхыгъеми, бээ зэфэшхъафхэмкэлэ зэдээгъигъэ шофиагъэхэр Кавказым имызакъоу, Урысые ыкчи зэрэдунаеу төм цыфхэм агухэр егъэгумэкын, къагурэло. Итхыгъэ еджасагъэ пэчч «джары адигэхэу иж-ижъижъын кыщегъэжьагъэу черкескэлэ заджэхэрэр» ело. Ац тхэрэмкэлэ мэхъанэшо ил.

Юрий БОНДАРЕВЫР. Тхакто. (Москва):

— Мэшбашэ Исхъакъ тхакто Иш. Ар Урысые, ежэс ильэткь къарыклощтым лъэшиу егъэгумэкы. Тхаклохэр къыухумэнэмкэлэ лыхъужъынгъэ зыхэлль цыф, литературнэ-общественне

Юфишэнным ишынкъеу хэлажьэ. Сагу рехыи ренэу зэрэныбжыкэлэр, зэрэюфишэнэнхор. Литературэм зыфэдэ къэмыхъугъэ анахъ тхыгъэ дэгъүүхэр цуутыу къызышыцхэрэр — Ишэйасэнэгъэмрэ Юфишэннымрэ. А туюу синьбожжэгъюу Исхъакъ фэйорышэх.

Виль ГАНИЕВЫР. Критик. (Казань):

— Мэшбашэ Исхъакъ къэнтынкэлэ къинхэу, ильэнкъ итарихъ инэклибгъю тхамылагъохэр къыгъэлэгъуагъэх. Ац лыхъужъынгъэшио ишыклагъ ыкчи ар ежэ зыхигъотэжьыгъ. Ацкэлэ Ишэйасэнгъу къыфхъугъ лъэнкъхэр зэрээфигъадэхэрэр ыкчи лъэнкъ пэчч шхъафитныгъэ ишэн фаеу зэриллытэрэр.

СУЛТИЭНЭ КАЗБЕК. Критик.

(Махачкала):

— Сэ къызэрэшишошырэмкэлэ, тхаклохэу лъэнкъеу къызыхэкыгъэр шу дэдэ зылэгъюу, а лъэнкъ шуульэгъум куачэлэ къызэртихъэрэм, ар гүгъэм итамыгъэу зылтытэхэрэм ащиц Мэшбашэлэр.

Егор ИСАЕВЫР. Усакыу. (Москва):

— Темир Кавказым ипээзие Расул Гамзатовыр итамыгъэмэ, проэзм итамыгъэр Мэшбашэ Исхъакъ. Сэрмэ, а нэбгыритур эзэгозгъэуцшт ашлагъэхэмкэлэ атхыгъэхэмкэлэ, ежэ ялэнкъ ли-тературэ имызакъоу, Урысые иллитератури кэлэ къыхалхъагъэхэмкэлэ.

Валерий ГАНИЧЕВЫР. Тхакто.

(Москва):

— Эзгорэм Сергей Михалковым ылгыгъа «тхаклохэм я Союз хэтхэм «апэрэ-ятлонэрэу зыкъэшүлтэй» ялломэ, ятлонэрэ къахэлэгъэштэй». Ау апэрэхэм ялэрэжьэу тэ Мэшбашэ Исхъакъ тэлтытэ. Ар Урысые итхаклохэм я Союз и Правление итхамэтэгудээ. Пицээдэгъи-жышио зицыхылэгъэ шофиагъэхэрэр. Къасломэ сицоигъу, лъэнкъ литературэм иллыклохэм ащицэу Шолоховым ипремие къызэртигъэр а зыр ары. Мэшбашэ Исхъакъ адигэ литературэм изакъон, урысые литературэмкэлэ тхаклохэу. Гупшигъэ лъыхъузэ, куоу «матэлэ», дэгъоу ыкчи чыжьэу мэлдээ, ельэгъу.

Валентин СОРОКИНЫР. Тхакто. (Москва):

— Адыгэхэм язакъон, Кавказым лъэнкъ исэн Мэшбашэ Исхъакъ зымышилэу, ишэйасэнэгъэ, иакъыл уасэ фэзымышилэрэ. Мэшбашэр зэрэ Кавказэу, зэрэ Урысые яцыф. Урысхэу ац итхылхэм яджехэрэм ежхээм апэблэгъэ яцыфэу ар алъытэ. Мэшбашэ Исхъакъ шуум, шынкъагъэм изехъаклы. Пистэуми апэу ар адигэ ыкчи адигэ лъэнкъыр ац икушь, духовнэ куачлэм ар икъэлкын.

СИХЬУ ГОЩНАГҮУ.

ПУШКИНЫМ И МАФЭ ФЭГЪЭХЬЫГЪ

Хабзэ зэрэхьугъэу, Урысыем зэфэдэкІ ўкІ аш хэхээр субъектхэм Пушкиним и Мафе ильэс къес щыхагъеунэфыкы.

Усаклор къызыхъугъэ мафэм, **мэкъуогъум и 6-м**, Лъэпкэ театрэр зычайтэм, Пушкиним и Унэ дэжь, усаклом исаугъэтэу щытым къелдэсхэм, общественностым илъикохэм, ныбжыкіхэм къэгъагъэхэр кэрагъахъэх. Пушкиним ыцэ культурэм илэжжапхэхэм агу къыщагъеийжэу мэфекІ юфтхахъэхэр ашыклягъэх.

АР-м и Лъэпкэ тхыльеджапхэ тхиль къэгъэлъэгъонэу **«Недосягааемый Пушкин»** зыфилоу йашыилэу зэхтэир къыщызэйуахъыг.

Усэкошхо Александр Сергеевич Пушкиним итворчестве зэрэдунаеу щызэльашэ. Зэчайин ин дэдэ Тхээм къызыхъильхъэгэе цыфым ипроизведениехэмкэ лъэпкхэр, шэнтээпсикэ шапхъэхэр, дин зэ-

фешъхъафхэр, ильэсхэр зэфищэнхэр, зэлгигьеэсныхэр фызэшюокыгъ.

Тихэгъэгу зы нэбгырэ къикыщтэп Пушкиним иусе сатыре гэччыгъэхэр езбэрэу ымышшэу.

Мэкъуогъум и 6-р (ижырэ мэфэлчымкэ — жынонгъуаклэм и 26-р) — урысые культурэм итарихъкэ хүгъэ-шэгъэдах: мы мафэм А. С. Пушкинр къэхъугъ.

Урысыемкэ Пушкиним и Мафе (тапэкэ — Пушкиним ипоэзие имэфеккэу альйтэгъягъ) 1998-рэ ильэсум къызыкіхэдзагъэу, УФ-м и Президент и Унашьюо жынонгъуаклэм и 21-м 1997-рэ ильэсум аштагъэр ыльапсэу, усаклор къызыхъугъэр ильэс 200 зэхум къыщыублагъэу, мэфеккэу Урысыем щыхъагъеунэфыкы.

2011-рэ ильэсум Урысыем и Президент джыри зы унашьо кэлхагъ — **мэкъуогъум и 6-р — урысызэм и Мафе гъэнэфэгъеням**. Аш фэдиз къэралыгъо унашьюхэм мурадэу ялагъэр УФ-м икъэралыгъо бэз шхъхэуэу урысызэм ихъумэгъенир, къызетгэгэ-лъэхъэгъенир ыкИ аш хахьо фэшыгъенир ары. Урысызэм и Мафе Урысые хэгъэгум имызакью, ООН-ми щагъэмэфекы. А зэкэми лъэпкэ лъэпсэ культурэм ыкИ бзэм ишэхъэх-бзэхэм зыккарагъээты.

А. С. Пушкиним итворчестве анахь осэшхо езыгъэхэм аперэхэр ежь хэгъэгум — Урысыем итхаклохэр арых. Тхаклоу ыкИ критикэу А. Григорьевым гущиэ зытукэ клигъэтхыгъ: «Пушкин — наше

все». Джа «все» закъом урысызэм художественне литературабзэм икъэбэгъэ-лъэхъэгъагы, иупклигы, купкли ии, гушыэ пэпчь идэхэгъэльэшыгы, имэхьани къызэдэубыты. Пушкиним анахь шүшгэгэе инэу илэр зы лъэпкэ литературабзэ лъапсэр ыгъэхъазырынр зэрэфэукичыгъягъэр ары. Аш шоу ылэжыгъэр лэужхэм зэрафырикъущтыр И. С. Тургеневми къытуагъ: «Пушкин — гений».

А. С. Пушкинр — урыс литератураклэм иклассическе шэххъаклэ гъэунэфыгъенир зыфызэшюокыгъэ усэкошху. Аш лъэшэу усэн-тхэнир икэсагы, творчествэр ишыгыньягъ. Еджэгэ-гъэсэгъэшхуагъ, ильэпкэ итарихъ ыкИ икультурэ, нэмых къэралыгъохэм якультурэ куоу зеригъашэштигъ. Джары Пушкиним итворчествэ пынэнгэчым фэдэу зипсы лашу уемышхокы зышырэ. Пушкиним ишыгынх къашжэхъ, иусхэм, ипоэмхэм, иповестьхэм, иусэ-роман шэныгъабэ ыкИ гъэсэпэхыдабэ ахяя, ахэм цыфыр ыкИ лэужыкіхэр аузэнкы.

Пушкиним ишыгынгъэ, итворчествэ, ипроизведенияхэм ыкИ ахэм къэралыгъохэу къыхаутыгъэхэм кэлкэу къатегушигъагъэх Лъэпкэ тхыльеджаплэм иотдел зэфэшхъафхэм яофышэхъу Светлана Панкратовар, Тыгъу Рэмэзанэ, Людмила Крутиковар. Усэкошхо хъалэмэтэу А. С. Пушкиним итворчествэ ычэе унсынэу зэрэшьмытыр къашыгъэ пасальхэм щаклагъэтхыгъ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтхэр лашынэ Аслын тырихыгъэх.

АДЫГЭХЭМ ЯТАРИХҮРЭ ЕПЛЫКІХЭМРЭ

Уичыгу щызэбгъашшэр огъэлъапхэ

(Къызыкіхэлъыкхэр
мэкъуогъум и 9-м
къыдэкъыгъэ номерим ит).

Улапэ къыщи- хагъэшыжыгъэх

Скифхэм агъэцакіштыгъэ фэло-фашхэхэу ижыре тхыгъэхэм къахафхэрэм афэдэхэр

Улапэ къыщиахъагъэшыжыгъэх (мы йашхъэмэ ятын А. Тэур хэлэжжагъ, зыцэ къетлорэ пкынгъуабэ ылэшхъитлукэ къыщычтитыгъ — *ред.*). Аперэр — заом и Тхээ тхээлэйуплэу фашыгъагъэр, 1982-рэ ильэсум я V-рэ улэпэ йашхъэм къыщычагъэшыжыгъагъ. Ятынэрэр — я IV-рэ улэпэ йашхъэу

бжэе «Пегасыр» къызычахыгъэм ылъапсэ псэпэт ашыгъагъэхэм яхъэдэкхупшхъэхэр къышагъотижыгъагъэх.

Геродот тызэргигъэгъуазэ-рэмкэ, «скифхэм ашыщэу пэшшхо горэ зылэкэ, къеунэ мэшэ плэммыешхо ратыкычтитыгъ ыкИ ыклоц етэфыкэ къыраикычтитыгъ. Машэм ычэе пкьэхэр щыгычтитыгъэх ыкИ ахэм щэтырэшхо атырашыхъэштгэгэ. Зидунай зыхжохыгъэм ифэло-фашхэхэр агъэцэ-кэфэ арэущтэу а къеунэр агъэхъазырыштгэгэ.

Хядэм ыкышио зэфэдэу шэф щафти, ыклоц илтыр зэклэ къирахыштгэгэ. Мэ лашу зыпыурэ къэкирэе уцхэр ашизэу ашыхэти, зэгуадэжынтигъ, а хядэр ку гэкірэ-клагъэу джэрэ одыджынхэр зыпышагъэм ралхъэштгэгэ ыкИ ичыгъэхэм къащырашкычтитыгъ. Япашэ зэрэшьмыгъэхыр агу къызэрэөрэр, ягүхэй зэрэинир мыш фэдэу къагъэлъагъоштгэгъ: цыфхэм атхаклумхэм, алэхэм апаупкычтитыгъ, ашхъацхэр аупхъоштгэгъэх, рачыжынтигъэх, анэгушхъохэр ратхыжынтигъэх ыкИ алэ сэмэгүхэм щэбзащхэр ахалууцхыгъэх. (Епп: Смирнов А. П. Скифы. 1966).

Адыгэмэ аш фэдэ шэн зэрхэлтигъэм ишыхъатэу джыри

алоу зэхэпхышт: «Аш зиуплэ-лужызэ, зимышшэжэу гыгъэ». Хядэр къезыщэхээрэм шынхъахыхэр (ахэм джы шыуадж арапалорэр) алэ ишыххэти, чылэ дэхъэ-дэккэу, цыфхэм макъэ арагъэштгэгъэ. Псэуплэу лагъэр зынэсихэрэ пэпчь цыфыбэ хядэгъакломэ къахахъээ ичыгъэхэр къызэпаклухъэштгэгъ, етланэ къеунэу фагъэхъазырыгъэм къыращэлэжынтигъ. Хядэм кладэз фашынтигъэх пхъэмбгэу лужу шуумбгъохэр, пыаблэр е улкэ лужуур. Зыдэклюжыгъэ дунанин щыригъусэнхэу унэлутхэр, шыкуаор, пшэрэхъякло, тоф-табгэхэр, шыуз папкэу пын-дэгъоль-бзыльфыгъэри атхалэштгэгъэх. Бэнэм пачыхъэр дамылхъээзэ, аукыгъэхэр къэунэм ралхъэштгэгъэх.

Бэнэуми, ычэи бэ щагъэтылтынтигъэхэр: онэ йаплэхэр шы тэгээпсихъагъэхэр апльхэу, хыайан зэфэшхъафхэм язырызгъохэр, дышшэ ыкИ тыхын хыакуу-шыкхуэр, нэмых пкыгъо лялэхэр. Ежь пачыхъэм щыгын къэралхэхэр щыгхъэу чалхъажынтигъэ. Ахэр загъэцэхахъэхэ, къеунэ щэтырэм иихылэ пхъэмбгэу лужу шуумбгъохэр, агъэптигъэштгэгъ. Къамылкэ ышхъэе лужуу агъэштгэгъэ, аш ятэ тыратакъозэ къэгъэсэй лягэ тырашхъэштгэгъ.

Пачыхъэр йашхъэхэр

Къэбыхъаблэ икъыблэлэ шъофым «юшхынтигъ» зэрало-штгэхъэ юашхъэхэр итыгъэх. Язырэм метриплырэ ныкьорэ ильэгэгъагъ, метрэ тюклилл ихъурэгъагъ. Ар 1988-рэ ильэсум Къокылпэ лъэпкхэм ямузей иэкспедиции ыттыгъагъ (мы экспедициими, ыуужкэ зигугуу къэтшыхэрэми А. Тэур ахэтгэгъ — *ред.*). Аш ильэс 2700-рэ фэдизкэ узэкілэбэжьмэ, пачыхъэ щагъэтлыжыгъагъ. Къеунэу къыщычагъэшыгъагъэм метрэ пшык-күүш икъыхъэгъагъ, метрибл ишъомбгъохъагъ, метрэрэ ныкьорэ фэдиз икуугъагъ. Машэм идэпкхэр етэфкэ лужуу иккыгъагъэх. Гкъэушхохэу ычэе щычтэлэгъагъэхэм щэтырэ атешхъэгъагъ. Зыпарэки Темир Кавказым аш нахь къеунэ ин къыраштагъэх.

Улапэ щагъигъэгъэ мыутгээсийнтигъэхэр иныгъэхэп, ау ахэм пачыхъэмэ афашигъээгъэхэр фэло-фашхэхэр зыщагъэцкілэгъэхэе чылэхэр къащыхагъэшыгъагъэх. Ыпекэ къызэрэтигъагъ, заом и Тхээ фагъэпсигъэгъэх щэтырэ тхээлэйуплэ, хыадэлусхэр зыщашигъагъагъэр ыкИ йашхъэмэ азыфагу щагъэтлыжыгъигъэгъэ зэолл-псэпэххэу шыххэр зыбгүкэ щылтыгъэх.

ТЭУ Аслынэр Нуриетрэ.
(Джыри къыкілъыкхэр).

Псэпэт ашыгъэ мыутгээсийнтигъэхэр иныгъэхэп, ау ахэм пачыхъэмэ афашигъээгъэхэр фэло-фашхэхэр зыщагъэцкілэгъэхэе чылэхэр къащыхагъэшыгъагъэх. Ыпекэ къызэрэтигъагъ, заом и Тхээ фагъэпсигъэгъэх щэтырэ тхээлэйуплэ, хыадэлусхэр зыщашигъагъагъэр ыкИ йашхъэмэ азыфагу щагъэтлыжыгъигъэгъэ зэолл-псэпэххэу шыххэр зыбгүкэ щылтыгъэх.

ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ ИПЧЫХҮЭЗЭХАХЬ

Къыплъыкорэм уегъэгушхо

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние и Къэралыгъо оркестрэу «Русская удалыр», Урысыем инароднэ артисткэу, Украинэм изаслуженнэ артисткэу Татьяна Бочтаревар ыкИи ансамблэу «Казачья душа» зыфиорэр зэгъусэхэу Мыеекъуапэ зэкъошныгъэм иконцерт щызэхашагь.

— Тибунэгъу Краснодар краим зэфыщтыкIешүхэр дытилэх, — къытиуга Къэралыгъо филармонии идириектор шъхьаэу Лышэ Рустем. — Адыгэ Республика ия 25-рэ ильэс фэгъэхыгъэ юфтхъабзэу зэхатщэхэрэм непэрэ зэлукIэгъур ашыц.

«Русская удалым» ихудожественэ пащэу, Адыгейим изаслуженнэ артисттэу Андрей Ефименкэр зэлукIэгъум хэлажъэхэрэм къафэгушуагь, искуствэм лъепкхэр зэрээфищэхэрэр концертын къышиушыхъатыгь.

Урыс лъепкэ орэдхэр, шулын

гъум, ныбджэгъуныгъэм яхыллагъэхэр Николай Никишиным, Анастасия Истамоловам къауагъэх, оркестрэм орэдышьюхэр гыгъэжынчыгъэх.

Татьяна Бочтаревам, Юлия Надеинам, Дмитрий Анучиним, Александр Теренецкэм, Геннадий Черкасовым, Максим Анучиним, Татьяна Хлевоваям орэдхэр къауагъэх, музыкальнэ произведенияхэр ансамблэм зэхитигъэхъэх.

Пышнау Андрей Шапошникым урыс ыкИи Кавказым щыпсэурэ лъепкхэм ямекъамэхэр къыригъеуагъэх, залым чIэсхэр артистхэм адежыуугъэх.

Краснодар краимрэ Адыгейимрэ ятвортческэ купхэр тапэкIи зэльякIощтых. «Русская удалым» концертын гүнэгъу краим къынчиштых.

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытэхъэхъэх.

ШЭЖЬ ЗЭЛУКIЭГЪУХЭР

Кобл Якъубэ фэгъэхыгъ

Мыеекъопэ бэнэпIэ еджапIэм лъапсэ фэзышыгъэу, СССР-м изаслуженнэ тренерэу, Урысыемкэ я ХХ-рэ лэшIэгъум дзюдомкэ итренер анах дэгъо Кобл Якъубэ фэгъэхыгъэ шЭЖЬ зэнэкъокьу мэкъуогъум и 11 — 12-м тиреспубликэ икъэлэ шъхьаэ щыклошт.

Къыблэм, Темыр-Кавказым, Урысыем инэмыкI шольтырхэм дзюдомкэ ябэнаклохэр Адыгэ Къэралыгъо университетым щызэлукIощтых. Кобл Якъубэ ыгъэсэгъэ спортсменхэу дунаим цэриyo щыхъугъэхэр, дзюдор зышшогъэшIэгъонхэр, бэнаклохэм яныбджэгъухэр зэхахьэм щызэрэлэгъущтых.

Зэхщаклохэм спортым пышгъэхэр физкультурамрэ дзюдомрэкэ Институтым рагъэблагъэх.

Зэхэзыщагъэр ыкИи къыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республика ия лъепкэ Йофхэмкэ, Йэлыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адярIэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкИи къебар жьугъэм иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестянскэр, 236

Редакциер зыдэшыIэр:
385000, къ. Мыеекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пышэдэкIыжь зыхырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урысыем Федерацием хэутын Йофхэмкэ, телерадиокъетынхэмкэ ыкИи зэллыгIэсикэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыпIэ гъэлорышапI, зэраушыхъатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщахаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыеекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкИи
пчыагъэр
5063
Индексхэр
52161
52162
Зак. 322

Хэутынным
узышыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэх
уахътэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шъхьаIэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор
шъхьаIэм иапэрэ
гуадзэр
МэшлIэкъо С. А.
ПышэдэкIыжь
зыхырэ
секретарыр
ЖакIэмыкъо
А. З.

Ростов хэкум икъалэу Новочеркасскэ дзюдомкэ шЭЖЬ зэлукIэгъоу ѢыкIуагъэр СССР-м спортымкэ имастерэрэу Г. Недвигиним фэгъэхыгъагь. Урысыем ишъолтырхэм ябэнаклохэр зэнэкъоукъум хэлжъагъэх.

Апэрэ чыпIэр къыдэзыхырэмэ «Урысыем спортымкэ мастер» зыфиорэр ѢытхъуцIэр афагъэшшошэнэу Ѣытгыгь. Адыгэ Республика илIыклохэм медальхэр къыдахыгъэх.

Урысыем икомандэ 19 зэнэкъоукъум. Санкт-Петербург, Курскэ, Къыблэм, Темыр-Кавказым, Къырым, Севастополь, эмэгкхэм спортымхэр къарыкыгъагъэх. Тиреспублика дзюдомкэ икIелэцыкIу-нъыжъыкIэ спортымкэ еджапIэу Кобл Якъубэ ыцIэ зыхырэм, директорыр Kloe Хъазрэт, зыщызыгъэсэрэ Сардион Липаридзе, кг 81-рэ, апэрэ чыпIэр къыдихыгъ, Урысыем спортымкэ имастер хъугъэ. Урысыем Федерацием изаслуженнэ тренерэу Сергей Шутовым бэнэклохэрэй.

НыбжыкIэр егъасэ. Сардион спортым къыхэзыщагъэр, дзюдор шуу езыгъэлъэгъуагъэр ят ары. Джони Липаридзе спортышом ѢызэлъашIэ, тренерэр Йофшэхъэ.

Нэгэе Бисльян, кг 73-рэ, ятлонэрэ чыпIэр къыфагъэшшошагъ, тренерыр Беданэкъо Байэт. Чатэ Андзаур, кг 81-рэ, ятлонэрэ хъугъэ, тренерыр Нэгъой Рэмэзан, Владимир Ингушевым, кг 90-рэ, апэрэ чыпIэр къыдихи, спортымкэ мастерэр зэрэштыр къыгъэшшыпкъэжыгъ: тренерыр Бастэ Сэлым. Нэшумыкъо Мурат, кг 100, яшшэнэрэ чыпIэр къыдихыгъ, тренерыр Нэпсэу Бисльян, Хъакурынэ Хъазрэт, кг 100-м къехъу,

джэрэз медалыр къыдихыгъ, тренерхэр Беданэкъо Рэмэзанэрэ Бэгъэдээр Русланэрэ. Мы купым Сергей Евченком ящэнэрэ чыпIэр къыдихыгъ, тренерыр Джони Липаридзе. Зэфэшхъаф онтэгъуагъэ зиэхэм якуп Владимир Ингушевым джэрэз медалыр къыдихыгъ. Аш даклоу, теклоныгъэм икъыдэхынкэ гуэтныгъэ

ин къызэрэзыхъигъэфагъэм фэш В. Ингушевым хэушхъафыкIыгъэ шуухъафтын къыфашигъ.

Адыгейим ибэнаклохэр Урысыем ишъолтырхэм шуукIэ къахэшшыгъэх.

Сурэтим итхэр: Адыгейим илIыклохэрэу Новочеркасскэ ѢыкIогъэ зэлукIэгъум хэлжъагъэхэр.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурубай.

